

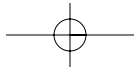
TŐKÉCZKI LÁSZLÓ

Jelent-e valamit Európa?

Egyet biztosan jelent: egy bizonytalan keleti határú földrajzi egységet (félszigetet). S jelent még valamit, ami még bizonytalanabb, hiszen azt jelen lakóinak nagy része, politikai képviselői többsége nem vállalja: ezen földrajzi egység katolikus, protestáns és orthodox keresztyénységét – történelmileg! A racionalista bukott utópiák és materialista üzletesség mai uralmának idején viszont „Európa” sok helyen a világban csak egy az Észak-Amerikánál már mérsékeltőbb (egykori gyarmatosító) gazdasági ragadozók egysége. Valamiféle politikai és gazdasági egységként persze létezik az Európai Közösségnek nevezett társulat, ez azonban jóval szűkebb a földrajzi és (hitbéli?) művelődési (?) egységnél. Európa most már a „fehér emberiséget” sem jelenti. Nem elsősorban növekvő számú színes bőrű lakossága és muszlim népessége miatt, hanem azért, mivel a „fehér” népességet egyre inkább egy atomizálódóan és „értékmentesen” magának élő világa jelenti, amely szinte mindentől függetlenül csak élvezni, jól élni akar – csökkenő számú gyerekei egyre problémásabb (= erőforráshiányos) jövőjét is felemészttve. Így persze Európa jelenthet egy kollektív önfelszámolásra, öngyilkosságra hajlamos kiüresedő civilizációt, egy olyan egységet, ahol egy nagy múlt által felhalmozott érték- és szellemi erőforrásvilágot eldobálnak „ócskasággként”, s teret nyitnak más életerős, de az európainál sokkal problematikusabb kultúra(k)nak.

Igen, Európa jó része még ma is a jólétben haldoklik szellemileg-erkölcsileg, s leginkább jólétben élő „fiai” hajtják a „pénzes” megsemmisülés felé. Egy abszolút téves hatalmi célképzet jegyében. Eszmék nélküli önző posztmodernjei ugyanis nem veszik észre azt, hogy a keresztyén európaiságnak mint alapnak a felszámolásával az ő végletesen relativista-nihilista világuknak is vége lesz. Egyszerű, de kemény új közösségi rend keletkezik ugyanis majd, amelyben a szabadosság mai kíméletlen képviselőinek nem lesz helyük! Európát tehát nagyjából-egészéből tekinthetjük az erkölcsi dekadencia világának is. Ha pesszimisták vagyunk, akkor sokáig lehetne sorjáztatni Európa valódi, negatív egységének jellemzőit. Európa tehát igen hasonlít a „reális szocializmusra”, akár fosztóképzőként is szerepeltethető!

S mindez sajnos részben logikus következménye az értékeltű (keresztyén) régi Európának. Annak ugyanis a sokszínűség volt a szintén sokszínű keresztyén hitbéli egységen túli lényege. Egymással versengő konfliktusos közösségek alkották ugyanis, amelyek azonban sokféleképpen át is hatották egymást – főleg határvidékeiken. Így Európának mégis volt szellemi-művelődési kánonja is, noha voltak népei, amelyek határvidékein már Ázsiát is képviselték! Európát ezért sem lehet utólagos racionalista (üzletes) értelmiségi uralmi-gazdasági modellek szerint kezelni.



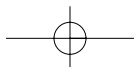
Ugyanis Európa ott sem volt „egység”, ahol bizonyos egyetemi-értelmiségi életbeli egységnormák verbálisan tényleg érvényesültek. Ha manapság az egyetemek értelmiségi-civilizációs üzletéről beszélni lehet, ez így volt még inkább régen (ugyanúgy, mint a búcsújárások-zarándoklatok esetében!). De az elitegységen túl az önellátó agrárvilág autonóm közösségei élték zavartalanul mindennapjaikat, s amikor régen a piac ipari-pénzügyi struktúrái kiépültek, ezek jó ösztönrel saját népük (nemzeti) érdekeihez kapcsolódtak. Itt rejlik a klasszikus liberalizmus értékbeli (történelmi) fölénye a csupán önző egyéni haszonhoz kapcsolódó neoliberalizmus-hoz képest. A „rég” liberalizmus így még teljesen európai volt – közösségeket is szolgált az egyén és a (felnevelő) közösség sokszínű dialektikája jegyében.

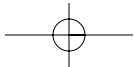
Európában ugyan *régen* is voltak közös szellemi divatok és tendenciák, de ezeket nem diktálták, s nagy küzdelmek után ezeket sokféleképpen asszimilálták népei. „Legtartózkodóbbak” az újítások terén az orthodox nemzetek voltak, de a katolikus közösségek sem vágtattak az élen, ha „Európa újító értelmiségi-gazdasági központjaik” elképzeléseit vesszük alapul. *A sokoldalú innovációkat ugyanis mindig szinte azonnal értékelvű kritika is fogadta Európában.* Ilyen szempontból a római katolikus (struktúra) konzervativizmus is nélkülözhetetlen eleme Európának, noha hatalmi jellegű fixáltságai is folyamatosan láthatók!

Egy új racionalista Európát teremteni akaró értelmiségi tévút – persze óriási értékteremtéssel együtt! – az a „humanista” világ volt, amely antropocentrikus elveivel egyrészt a materialista relativizmust, másrészt a diktatúrás későbbi emberi vérfürdőket egyaránt kezdeményezte. Az isteni abszolút szuverenitás helyett megszülető emberi abszolútumok (hatalmi, ideológiai, „tudományos” és művészeti) ugyanis gyakran „természetes társadalmi likvidációs jogokat” vindikáltak maguknak, s így ezekkel kezdődik el a szerves sokszínűség Európájának a romlása, lerombolása. Ezek mára többet ártottak az európai népeknek, mint azok egymás ellen viselt sokféle háborúi (lásd: „tudományos” bolsevizmus, náciizmus, „tudományosan” piaci (neo)liberalizmus!).

Az üzletes és *politikailag korrekt* egységes (poszt)modern Európa mai látomása s ezzel együtt egy hamisított európai történelem pedig szinte egyenlő az értékmentes materializmus szellemi-lelki-erkölcsi valódi hajléktalanságával. Az ugyanis egyértelműen világos, hogy az üzletesség és a politikai korrektség pozitívításban és teremtésben rendkívül szűk, a régiek romlásában viszont irgalmatlan „kánonja” nem gazdagít. Bár valószínűsíthető az, hogy ilyen gazdagítást az egész társadalomra nézve a hamis – valójában lumpen jellegű – elitista neoliberalizmus nem is akar. Számára ugyanis túl sok az ember ma is, s abból viszont közösségi kötelességek is származnak.

Ezt kikerülendő az emberiséghez és a „multikulturához” fordulnak, mert azok konkrét egyéni felelősséget nem jelentenek. Az emberiség ugyanis mint közösség csak a kozmosz felé realitás, s az egyre nagyobb integrációs keretek is – az egykori nagy birodalmak mintájára! – egyre átláthatatlanabbul és számonkérhetetlenebbül csak a hatalomgyakorlóknak s klientúráiknak adnak előnyöket! Az emberi élet hétköznapisága valójában átalakíthatatlanul lokális, az ember csak lélekben és szel-





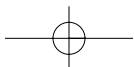
lemileg tud – óriási erőfeszítések után – alkalmilag egyetemes lenni. S főleg így van ez a majd három tucatnyi nyelven beszélő Európában. De tanulságos a csak mostanában kétnyelvűsödő USA példája, ahol az egyetlen nyelv sem hozott – az üzleten túl – egyetemességet. Az ember egyéni és közösségi elkülönültségei a teremtségi rend részét jelentik. A személyességet – régóta tudható és megtapasztalt tény ez – nem lehet pótolni semmiféle technikával. Ez utóbbiak óriási hatékonyságnövekedése sokkal inkább a negatív emberközi hatásokat, következményeket növelik (lásd a manipulációt, a másokat tönkretévő pénzügyi spekulációkat, gyökértelenítő látszatokat stb.). Ha belegondolunk a sokféle jó célra is felhasználható internet hiteltelenségeire, korlátlan sokszínű mocsokáradataira, megbetegítő függésteremtésére stb., akkor érezhetjük, hogy szakadékok fölött járunk.

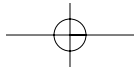
Egy kicsit messze jutottunk Európától, de végig arról is beszéltünk. Mire való ugyanis Európa egysége, ha az egyáltalán lehetséges? Hiszen, ha a szép új világ csak arra lesz jó, hogy a régi háborúk kegyetlensége helyett az új technikák felhasználásával semmizzenek ki népeket, társadalmi rétegeket és értékelvi közösségeket stb., akkor a nagy egységeknek, így „Európának” sincs, s ha az új „birodalmi” jogállam „virilistán” fog mérni tőkeerő, létszám, hatalmi részvételi kvóta stb. alapján, akkor az európaiak többsége számára mit sem jelent egykori kiváló kereszténydemokrata politikusok látomásának megvalósult konkrét formája.

Mert akkor Európa egy sajátos, csak az új technikák révén a régen el nem érhető uralmi struktúra lesz csupán – kevés haszonélvezővel és sok „kényszerhelyezettivel”. S ennek a valószínűsége olyan mértékben fokozódik, amilyen mértékben ürül ki a (poszt)modern társadalom értékelvileg/erkölcsileg és művelődési-szellemi tekintetben is! Jelenthet-e Európa egyáltalán valamit, ha nem beszélünk sok nyelven is egyetlen szélesen integrálni képes emberi értéktartományban?

Az érdekek ugyanis hihetetlenül gyorsan változnak, így azokra nem lehet tartós közösségeket építeni! Tömeges egyéni lojalitás pedig csak akkor alakul(hat) ki, ha mindenki – legalább részben – biztonságban érezheti magát. Vagy ilyen új kezdet lesz az Európai Közösség mint értékelvű világ, vagy az idők során növekvő mértékben értelmetlenné válik. Pillanatnyilag – sok jó elképzelés és gyakorlat mellett is! – az utóbbi alternatíva esélye nő! Nő pedig azért, mert a neoliberális embertípus önzése és műveletlensége, hitetlensége – azaz értékmentessége – az EU-t csupán olyan nagy vadászterületnek látja, mint az egykori amerikai pionírok a Vadnyugatot.

A közös Európát pedig nem lehet a történelme, múltja nélkül felépíteni. Az a világ nem lehetséges, mert nem is tud pusztán turisztikai látványosságá válni vagy kevés értelmiségi profik megélhetési tevékenységévé lenni. (Ez természetesen vonatkozik minden más földrész és közösség múltjára.) Tudomásul kell venni, hogy soha nem volt közös európai identitás, legfeljebb a közös keresztényiség alapján – mondjuk – a „pogányok” ellen. Mi más is köthette volna össze – mondjuk – a norvégokat a portugálokkal? Európában még olyan közeli rokon népek között, mint a dánok, svédok és norvégok is igen gyakran dúltak háborúk. S folytonos konfliktusok dúltak pl. írek és angolok, németek és franciák vagy lengyelek és





oroszkok között. A magyarság ősi ellenségeiről pedig itt kár beszélni. De ez majd-hogynem természetes, ha arra gondolunk, hogy egymást nagyon szerető emberek között is gyakoriak a konfliktusok.

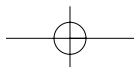
De volt-e „fellebbviteli fórum” Európa, mondjuk az egységes (nyugati) katolicizmus idején a pápaságban? Nem volt. Nem lehetett, mert az „egyetemes” pápai hatalmi igények mindig csak valamely erős „nemzeti” érdek(ek)kel szövetségben érvényesülhettek. Az egyházi egyetemességet jelentő latin nyelv – nálunk 1844-ig hivatalos nyelv! – a magyarságnál például elég karakteresen nemzeti tartalmakat hordozott már a korai időkben is. Elitértelmiségi politikai határokon átnyúló egykori tevékenységei az önellátó agrárvilágban élő tömegek felett fundálták-e már Európát? Aligha. Hiszen a közös (egyházi) keretek és tartalmak mindenhol más hangsúlyokkal s érdekartikulációban mozogtak.

De forduljunk most a (poszt)modern materializmus érveléseihez! Vajon a ma élő európaiak több mint 90 százalékanak a „haza rögéhez kötött” létén változtat-hat-e – mégpedig egyértelműen gazdagítóan – az EU léte? Egyáltalán az összekeveredés (= multikultúra) milyen előnyöket hozhat az elsőprő többségnek? Szellemileg-erkölcsileg ez biztosan redukciót jelenthet csupán, hiszen az együttélési kényszer egyértelmű minimalizálásokat (= megértési minimumokat) hoz létre. Egy ilyen típusú „egység” egyébként az egyes értékteremtő múltakat kiiktatja vagy akár szégyelendővé is teszi, viszont nincs más valóságos történelem, mint konfliktusos múltunk. S ekkor jönnek majd a „mai utak” hazug, mert kitalált mítoszai (például a „nép” és az „urak” eltérő érdekeiről).

Mi, magyarok – sajnos – keményen tapasztaljuk szomszédaink utólag történelmet teremtő elfojthatatlan (hamisító) vágyát. Ugyanis egy korábban nem létezőt csak így lehet „legitimálni”. A mai közös Európa is egykori honfitársainkhoz hasonló parvenü/gyűttment alakzat. Ideológiailag magát kikerülhetetlen szükségszerűségnek akarja láttatni – ahhoz pedig még technokratáként is *igazolás*, „gyökér” felmutatása kell. A régi valóságban azonban még a „pogány” törökkel is sokszor szövetkeztek egyedi uralmi érdekek szolgálatában európaiak (még a pápaság is). De nem volt tartós, nagy *érdekegység* más vonatkozásban sem. Mi köze volt például Közép-Európának az egymással is szembefordító nyugati gyarmatosításhoz?

A XVIII. század végétől még a katolikus uralkodók is felmondták a pápai engedelmességet, a régi, széttagolt feudális Európa utolsó nagy közös kötelékét. A protestantizmus ugyan folytatta a középkor nagy egyetemi univerzalizmusát a tudományban, de ennek résztvevői a nemzetállamok szolgálatába álltak. Az első liberalizmus korában kibontakozó tényleges emberi szabad mozgások (lakhatás, munkavállalás, turizmus) – már csak méretei miatt sem – nem tudtak változtatni az élet elkülönült „napi” nemzeti valóságán. Igaz, hogy Európában sűrűbb volt mindenféle kapcsolatrendszer, mint másutt, de ebből még az elite nézve sem lett igazi „multikulturalizmus”. Az ebben leginkább érintett arisztokrácia éppen a korszakban szorul háttérbe – éppen demokratizálási okokból.

Az iparosodással és városiasodással megszülető szocialista (proletár) „internacionalizmus” nagy hatású, hazug pótvallása, legfeljebb a sokat utazó vezető funkció-



náriusok szintjén élt. Az érintettnek gondolt társadalmi rétegek (ipari munkások, szegény parasztok) ugyanis a legkeményebben be voltak zárva – már csak anyagi okokból is! – a nemzeti keretekbe (se nyelvtudás, se utazni tudás, sem elégséges „internacionalista” műveltség!). Ez az elvrendszer jól kitaláltan alkalmas volt ugyan a hazafiság rombolására, de tartalmának negatív jellege miatt nem véletlenül lett sokaknál később a szovjet imperializmus szolgája! A szocialista materializmus ugyanúgy, mint a szabadpiaci materializmus összeér – noha módszereiben, a diktatúrás erőszakban és a tőkeerős pénzügyi machinációk ellenfeleket ellehetetlenítő világában nagyon is különbözni látszik –, amennyiben evilági, gagyi ígéretei a többségnek csak kiszolgáltatottságot hoznak. A magabíró s a szabályozottságot betartó önálló „kispolgári” egzisztenciák világa nem véletlenül idegen mindkét „tudományos” közgazdaságtantól. A neoliberalis Európai Unió ugyanúgy a deficit-szegénységbe fog fulladni, mint a „reális szocializmus”. S nem is csoda, hiszen ugyanúgy kevesek abszolút jólétét s hatalmát fogja szolgálni, amely a létezés minden előre vonatkozó isteni parancsát semmibe veszi. Hiszen minek minden egy embernek, családnak 25 ház, 50 autó vagy sok tízezer hektár föld, amikor egyszerre csak egyet tud használni? Miféle *közösségi* teljesítmények elismerése volna mindez? Ha Európa nem mindenkinek szolgál, tehát nem „jobb”, mint az előző korok keveseket szolgáló politikai struktúrái voltak, van-e rá szükség?

Nem véletlenül kell elidőznünk sokáig az EU-t valójában megteremtő anyagi érdekeltségeknél. Hiszen ezek ma már értéköttség nélkül, pusztán anyagi érdekesség alapján döntenek el azt is, hogy mi lehessen és mi ne legyen a szellemi életben is! A tömeges legitimációval rendelkező nemzetállamok szétroncsolásával, a történelmi egyházak sarokba szorításával már nincs ellensúly e téren. Az emberi létezés zsigereire épített (poszt)modern médiavilág s a teljesen kiüresített iskola-rendszer segítségével a *tömegé* tett, régen még tagolt társadalom jórészt elveszti ítélet- és ellenállóképességét. Foglyává lesz a profitgyártásnak mindennapi életének minden elemében! Mindez a „teremtési rend legyilkolása”, olyan racionalista struktúrák megszületését, újra megjelenését hozza, amelyet csak az egykori rab-szolgatartáshoz lehet hasonlítani.

Európa tulajdonképpen arra volna hivatott, hogy egyesült erőt jelentve szembe szálljon saját szelleme egy részének destrukciójával! Ehelyett azonban inkább jobbik énje ellen fordulni látszik. Pedig még sokan vannak, akik látják és tudják Európa régi titkát: a reflektáló, sokszínű szellemet és a konfliktusokat is vállaló eltéréseket. A szabadpiaci doktrína korlátlan győzelmével viszont Európa úgy garmatosítja önmagát, hogy valószínűleg alkalmas hódítási objektumává lesz értékeltségben élő szegény, hódító tömegeknek. Ha valaki önmagát feladja, még a legjobb szándékú hódítónak sincs mit kímélnie rajta.